

ШУМАДИНЦА,

ЛИСТЪ ЗА

КНИЖЕВНОСТЬ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ II. Ненадовићъ.

ТЕЧ. V.

Овај листъ излази на табаку Вторникомъ и Петкомъ. Цѣна му е за три мѣсеца 5, а за пола године 10. цванц. За огласе плаћа се одъ врсте 5 крајц. за трипутъ.

№ 31.

С по м е н ь

АНДРИИ СТЕФАНОВИЊУ,

Питомцу Правителственомъ у инцирской школи у Бечу
у почетку ов. месеца упокоившемъ се.

Станте птице, нѣ мени
До вашегъ пролећа;
Ты се горо незелени,
Твогъ ми нѣ до цвѣћа;

Нечуете заръ таласе
Гордельива Дунава,
Какве тужне носе гласе

Нам' изъ града царева;
Тужне майке отца стара,
И другова вѣрны насъ,
Разплаканы и сестара,
Нечуете л' плача гласъ?

Да, Андриѣ нема выше,
Покрива га гроба ноћъ,
Свию звѣзда духъ му выше
Одавала вѣчна моћъ

Желю Андре срца лепа,
Куцаюћегъ свой за родъ,
Све зграбила судба слепа
Све Хароновъ одн'о бродъ.

Презр'о браћу отца майку
У тућинскій зан'о светъ
А за любовь рода сладку,
За напредка ружинъ сплеть. —

У тућинству с' тешки дани
Ка' и птица странный гай;
Духъ ал' крѣпкѣй желю рани,
„Постигнута цѣль“ е рай. —

Казао е „силна желя
„Срца датогъ роду момъ,
У тућинство ме завела“
Казао е отцу свомъ, —

Казао е: „Я ѣу поби
Срце м' любви душе летъ, —
Идемъ знао ма недоћи
Завичая могъ у светъ“ —
У овоме Андра жару,
Свете тежнѣ духа робъ —
Смѣло с' над'о и томъ дару,
Да с' у раный спусти гробъ. —
И Андрија тай у гробу
Сады борави вѣчный сапъ
А у ономъ света добу
Кадъ за родъ му свита данъ. — —
Съ ове стране гробногъ лада
Заборава црный мракъ,
Съ оне стране нѣга влада
Твогъ спомена вѣчный зракъ. —
Зато Андро више нећу
На твогъ гробу я цвилит',
Знамъ те гди си, знамъ ти срећу,
„Срећу за родъ жертвомъ быт.“

У Београду 15. Априла 1856.

Алекса Десимировићъ.

РУКОПИСИ ПРОТЕ МАТИЕ НЕНАДОВИЊА.

(продужено)

Аганлиа — комъ е у део пала соколска нахиа — пошлѣ у Азбуковицу и покупи араче. Азбуковица е была Малићана (дедовина? У.) Хаџи-бега изъ Сребрнице, кои пошлѣ свое Турке те све арачке новце отму. Аганлиа кадъ чуе то, разлюти се, и нареди у войску крагуевачке, вальвске и шабачке Турке. Затимъ зовне мога отца: Я знамъ али хоћу да ми и ты право кажешъ, колико си Хаџи-Муста паши доводіо Србске войске, кадъ сте насъ яничаре тукли? — Мой отаць морао му е право казати да е 1800. момака свагда водіо. „Е, добро, право си казао, — рекне Аганлиа — и я оћу да толико войске у скупу кодъ тебе наћемъ, а доћи ће и Турци изъ свию касабѣ, да идемо да тучемо твога пріятеља Хаџи-бега, и да му попаљимо Сребрницу за мое азбуковачке араче. И хоћу да понесешъ јоште 2000 ока ракиѣ кадъ поћемо Дрину газити, да свакомъ Србину по оку ракиѣ дадешъ

да поіе.“ Мой отаць морао е на то пристати, дође у кнежину и спреми войску за одређеный рокъ. Аганлія удари преко валѣвске нахіе са своіомъ войскомъ, мой отаць предеретне га са своіомъ войскомъ и оду на Дрину у Азбуковницу, гдѣ се слегну и одъ свію касабѣ Турци. Ту се смешаю и уедначе Срби и Яничари, као подъ Хаџи-Муста-пашомъ што су были Срби са Пашайліма противу Яничара. Ту поараю сво азбуковачко село тако, да ни една овца ни едно прасе остало ніе живо. Аганлія одмара войску, прави планъ и казуе како ће Србима дати по оку ракіе, да они напредъ газе на броду, а конькикъ да иде за њима. Но ево муке, Хаџи-бегъ и Асан-ага ископали на броду (съ оне стране) шанаць и напунили га Бошняцима. Види мой отаць да ће сва сръбска войска у по Дрине пропасти, еръ кадъ бы Срби нагазили, Бошняци бы съ оне стране опалили хиляду две пушка у гомилу Срба, и осимъ што бы побии, кои се мало рани, уватио бы се за другога, а онай опеть за другога, а пуста Дрина брза и аловита па бы све однела, и ни еданъ не бы изнео главе. Као што ми е отаць причао, то су му были најгорчій дани у животу. Напоследку быо се рѣшио потући се са Аганліомъ, а неводити близу две хиляде свое браће у очевидну пропасть, но о томъ ніе смео никоме казивати, него е непрестано мислю, како бы Аганлію одъ тога одвратио.

Кадъ се Турци валѣвци и друге касабліе (варошани) скупе на сѣло (еглену, разговоръ), оде и онъ, међу њи сѣдне и рекне имъ: „Ако Богъ да сутра или преко сутра, како пређемо Дрину, одма ћу да запалимъ Хаџи-бегове дворе.“ На то ће му рећи Сердановићъ баряктаръ: „А како бы ты запалио конакъ твогъ најболѣгъ пріятеля одъ Турака?“ — „Ето — вели — тако, као што бы и онъ мени учиніо; тако е сада време донело, и моя войска едѣ чака да пређе да плячка тамо Турке. Збила, вы Турци и бегови (продужи мой отаць), зашто немоли те агу (Аганлію) да се прође оне войне и да неиде преко Дрине. Вы видите онай Осатъ, све су оно готово турске куће и ђеца; па кадъ ови мои Срби поію свакій по оку ракіе и ућу у турске куће, онда неће се знати ни рзъ (честь), ни динъ, ни сръбскій ни турскій, све ће бити брбать, а то неће ни Богу ни людма бити мило. А мало е заръ што смо се съ царемъ завадили, пакъ сада хоћемо и съ Босномъ. Помыслите, кадъ њмачкій добошь залупа на Сави, а вы съ децомъ побегнете на Дрину и хоћете у Босну, а Хаџи-бегъ овако као садъ напуни шанчеве войскомъ и неда вамъ преко Дрине. — Зашто непромыслите куда ћете вы онда? а за жене е лако.“ — „Е мой кнеже, то мы сви видимо, али ко сме ономе арслану о миру поменути.“ рекну Турци. „Я ћу му најпре напоменути, али вы сви помогните ми.“ рекне мой отаць, и предъ вече оду Аганліи, и дворили су по обичаю аганлиномъ, еръ предъ њимъ нико ніе смео сести, па и сама улема, т. е. старци съ бѣлимъ брадама морали су свагда предъ њимъ стояти. Пошто су га тако неко време дворили, рекне имъ Аганлія: „Е хайдете сада на коняке свое, пакъ сабаиле уютру, вы Турци азуръ конь; а ты Алекса рано свакомъ Србину подай по оку ракіе, пакъ ћемо на газъ преко Дрине.“ Они на то сви се поклоняе, а опеть еднako стое, неће да одлазе а сви ћуте. Аганлія опеть рекне: „Хайдте, хайдте, како самъ рекао.“ — На то мой отаць пође му скуту и рекне: „Ага, мы

немо ићи, алъ те сва ова улема и я молимо, да се смилуешъ на оне куће и на ону фукару и сръбску и турску преко Дрине, и непреводи ову войску, сагрешіешъ кодь Бога а и кодь цара ћешъ се окривити.“ — „Хайдте, хайдте нема одъ тога ништа!“ — „Мы одосмо Ага, алъ ћемо опеть доћи молити да се смилуешъ.“ Затимъ оду сви. Мой отаць мислю е опеть да иде да моли. Но текъ што е тако забринуть дошао у сръбску войску а момакъ дође и каже, „Хайде кнеже, зове те Ага.“ Мой му отаць оде, онъ му рекне, сѣди, и онъ по турскомъ обичаю на колена сѣдне. Аганлія му почне лако говорити: „Алекса, я самъ видимъ, ово што самъ науміо да неможе на добро изаћи, али самъ се зарекао предъ Турцима и немогу лако одустати, но ты како си започео молити а ты моли; зато опеть састави ову улему и дођите да ме молити; я ћу се лютити и викати на васъ; на послѣдку я ћу васъ као преко волѣ послушати да неидемо преко Дрине, али у твою главу, ако коме Турчину кажешъ да самъ ти я повладіо.“ — Мой се отаць томе врло обрадуе и уютру рано покупи све старе бѣлобраде Турке, оду Аганліи и почну молити, а онъ се разлюти и почне ій одбіяти, а онъ и сва улема, попадаю на колена и любе skutove и веће тако едѣ даде се умолити; „алъ обу — вели Аганлія — да ми Аџи-бегъ врати арачке цовце!“ Збогъ тога оде мой отаць преко Дрине, Аџи-бегу, али Аџи-бегъ неда новаца но вели: „Нека дође тай силный Аганлія, па нека узме самъ собомъ, не тридесетъ кеса, но и више ако може.“ Мой отаць едѣ умоли Аџи-бегѣ те поврати петнаестъ кеса, а они други петнаестъ разреже по нахіе те Аганліи даде, и тако спасе ту сръбску войску, одъ очевидне пропасти и погибели, и поврате се своимъ кућама. Ова Аганліина война была е 1802. године. — — —

Еданпуть оде мой отаць четвртомъ даіи у Београдъ Мула-Юсуфу, кои е наше село Бранковину држао; онъ га лепо прими, али му кафеџія у кафи отровъ даде; мой отаць кадъ до пола филцана поіе, мука га увати, остави филцанъ и едѣ у свой квартиръ дође. Дозове одма Петра Ичкоглію и базрѣанбашу, съ коимъ се врло пазіо, кои позна да е отрованъ, и кои заповеди да му се дае много благогъ млека и одъ патке крвь, и друго што е базрѣанбаша знао, употребе, те е много блювао, и тако га поврати, еръ ніе быо савъ филцанъ поію. Виде даіе да и тако неуспѣше а имаду зубъ на све главне кнезове а особито на мога отца, кога су се бояли и мрзили, што е немачкій офицеръ быо и фрайкоръ на Турке предводіо, а іошъ више мрзили су га зато, што е Хаџи-Муста-паша войску доводіо и яничаре тукао, и што е непрестано договарао се съ другимъ кнезовима и сиротинию заступао; исто тако была имъ е кость у грлу, што е онъ имао у своіой кнежини свагда спремны и оружаны 1800 момака. кое е и Аганлія видіо каде су съ њима на Дрину ишли, и они — даіе — почну зазирати одъ тога, што су Срби са своимъ кнезовима научили воевати, помисле да имъ они досадити могу, зато се тайно договоре, да у пашалуку све кнезове изсѣку, и свое неприятель съ пута уклоне, и тако да у безопасности буду и да са тимъ народъ заплаше и безъ главе оставе, и да чине после шта они хоће.

Даіе пошло у сваку касабу своимъ муселимима заповѣсть тайно, и одреде имъ данъ, да свакій муселимъ свога кнеза погуби; а Фочићъ-Мемедъ-ага немогавши се поуздати, да ће мога отца и Бирчанина другій во моћи погубити, науми самъ тога ради изаћи у Вальво; зато поручи да долази у вальвску и шабачку нахию у теферичъ и да лови, но да му кнезови конаке преправляю и друге заире што му на 200 момака треба. У Јануарию крене се даіа Фочићъ-Мемедъ-ага изъ Београда, удари у Зеоке и кодъ куће кнеза Станоја руча. Премда су и Станој и Хаџи-Руфимъ записани были у тефтеру да погину, опетъ ніе за онда кнезу Станою ништа хтео. Дође у Боговађу, ноћи, ни Хаџи-Руфиму ништа ніе хтео, да се небы чуло, и да небы мой отаць и Бирчанинъ побегли. Бирчанинъ Илія, мой отаць и Милованъ, кнеза Николе Грбовића сынъ (ербо е кнезь Никола Грбовићъ боловао) изађу изъ Вальва и сретну Фочића у полю Любенину, онъ ій претворно врло лепо и пріятельски прими, на одавде пођу къ Вальву, но како дођу и сјашу у Вальву, одма Фочићъ сва три метне у апсъ (кнеза Алексу, кнеза Илію Бирчанина и Милована Грбовића) и свима метне синџиръ на вратъ и обе руке заедно у едно гвожђе, што но се зове лисица, коє е Фочићъ са собомъ донео. Оли су были тако оковани, да нису своимъ рукама ни леба до уста донети могли, него су ій други заранђивали.

Чуємо мы у Бранковини тай несрећный гласъ, одма мой стриць Яковъ, зетъ Живко Дабићъ, и ближњи неколико кметова отрче у Вальво, и заедно са старимъ Турцима вальвцима — ербо су сви вальвски Турци, моџа и Бирчанина уважавали и пазили, — дођу Фочића молити да пусти кнезове. Фочићъ каже: „Нису ме лепо дочекали и конаке спремили, но најпосле донесите сто кеса глобе па да ій пустимъ.“ Мой стриць како то чує одъ Фочића, коє одъ трговаца Срба, (коє и вальвски Турци даду у помоћъ) са своимъ што смо имали, пакуи и састави 19.500 гроша. Онда е было цесарски дукатъ 7 гроша и по. Однесе те новце мой стриць и даде Фочићу, и оде по пріятельима и оно друго тражити и саставляти. Вальвски Турци были су обрекли увече све дати, али кадъ дознаду да ће Фочићъ и новце узети и опетъ кнезове посећи, онда Турци моме стрицу то неће да кажу, али узме се свакій извинявати да нема кодъ себе новаца, но да ће до некій данъ набавити и дати. Изъ наше куће сва челядь и деца поскидали су свой навитъ подрезивали жене са подбрадника и паре ситне и послали за одкупъ кнезова, да бы се тимъ баяги Фочићъ увѣрио да већъ други новаца немамо, и небы ли се сажалио да пусти кнезове. Виче Бирчанинъ и Грбовићъ изъ тавнице: Якове брате тражи и саставляй и подай колико годъ ишту само животь одкуплюй!“ — а мой отаць еднако виче: „Недай Якове, недай паре, неоставляй деце подъ дугомъ да робую, онъ ће и новце узети и насъ изсећи, изъ овога синџира и изъ овы лисица немисли онъ насъ живе пустити, но кажемъ ти недай ни паре, неостайте подъ дугомъ, да ми деца просе.“ Међутимъ и я се усудимъ те одемъ у Вальво. Сакриємъ се у одну екмекциницу, пошлѣмъ папдура Глишу Павића нашега комшию, да запыта отца, смеємъ ли я до вѣга доћи. Како мой отаць чує да самъ

я дошао рекне: Што ће онъ овде? ако Бога знашъ Глишо, трчи и проводи га (и каже му коимъ сокакомъ) да га неопазе Турци, нека бега, кудъ га Богъ учи, овде ми ништа ни онъ, ни ты ни ко другій помоћи неможе, нити ће мене жива Турчинъ пустити.“ — Глиша дође мени, проведе ме и побегнемъ изъ Вальва. Текъ што самъ топовскій метакъ у шумаръ быо измакнуо, а чуємъ гдѣ мой стриць съ брда виче: „ай, Матія, ай Матія чекай!“ Я причекамъ, онъ ми каза да Турци посѣкоше кнезове. То е овако было. Турци свежу могъ отца и Бирчанина а Милована Грбовића пусте. Кадъ почну везати могъ отца, види онъ шта ће бити и викне: „єли туна Яковъ да му пешто кажемъ?“ Онда рекне Милисавъ изъ Душляя плачући: „Ніе кнеже овде, но кажи мени, я ћу му казати. „То му — рече — кажи, да ни онъ и нико одъ мой одсада Турцима невѣрує.“ Поведу ій на погубленіе и као што су ми после млоги и Срби и Турци казивали, мой е отаць сасвимъ при себи быо, ави бы на пиръ вођенъ быо, и слободнимъ гласомъ викне Фочићу: „Фочићу нећу те за животь молити, него те само молимъ немој ме безчестномъ смрћу моряти, но сабълъомъ, коіомъ се юнаци губе, а знай Фочићу, да ће моя крвь и предъ Богомъ и предъ людима теби досадити!“ Онъ е хтео скупльномъ народу говорити, но Фочићъ повиче, водите ій далъ. На томъ позоришту света е много скупльно было; еръ и Срби и Турци да бы већій страодъ даіа имали, морали су доћи, да ове прве сръске жертве гледаю. Најпре даде Фочићъ на сръбскій едно писмо предъ свима прочитати, коє гласи овако: „Поздравль теби господине маіору Митезару у Земуну, одъ мене кнеза Алексе и одъ Проте. Да знате, да смо мы ове четири даіе међу собомъ позавађали и они ће се скоро између себе потући, зато молимо, преправите цебане и официра, а войске доста имамо, да намъ помогну да даіе одавде отерамо. Ако томе писму невѣруете, пытайте базрђанбашу Петра Ичкоглію или Янка Зазића изъ Скеле, или Еладію изъ Забрежя, они ће вамъ изъ уста све казати.“ (О томъ писму коє су Турци уватили, на другомъ месту казаћу пространіе). Кадъ се то писмо прочита, рекне Фочићъ скупльномъ народу: „Ова писма съче Алексу, кои съ Немцима се договара и кодъ нашега цара насъ тужи и опада, и о нашимъ главама ради, зато бы греота была нѣгову главу живу оставити.“ По томъ повиче на целата сѣци, и одма оба посѣкоше, а народъ погруженъ съ позоря разбегне се, а Турци вальвци поплаше се и одма почели су тайно еданъ по еданъ одъ другога свое важніе ствари припремати. Главе обадве метне Фочићъ више себе на чардакъ; то е было Јануарія 23. предъ вече 1804. године. Нѣиова тѣла стаяла су око 80 фатій ниже ћупріє на польицу, покрай Колубаре.

Фочићъ е послао свое момке натрагъ у Зеоке да одсеку главу кнезу Станою, па у Боговађу Хаџи Руфиму, и да му донесу. Оду нѣгови момци у Зеоке и нађу кнеза Станоја кодъ куће, кажу му да иду у Београдъ и да ій е ага послао, и хоће онде да ручаю. Кнезь ій дочека. Кадъ су седили у кући поредъ ватре еданъ петао дође предъ врата и кукурекне, а Турчинъ узме шишану и рекне: „Обу ли кнеже убити онога ороза за ручакъ?“ Кнезь му одговори „имамо ручка доста, а и та-

ко е петакъ, али кадъ обешъ а ти удри., Турчинъ зап-не шишану, пакъ окрене найпре крозь отворена врата на петла, а затимъ е спусти те кнезу Станою према себи скреше у прси, кои падне. Турчинъ повади ножъ и почне Стапою главу сећи; а Никола синоваць Становъ, кои е текъ око 20. година имао, како види то, утрчи у ваятъ, узме кнежеву шишану, и повиче: „пећешъ Турчине ни твоє (главе) однети а камо ли кнежеве!“, опали, и покрай Станою обама Турчина, погодивши га посредь котлаца. Она друга два Турчина затворе се у кућу и кадъ селяци Зечочани дотрче, а они изъ куће почну викати „Агина е запо-вестъ, агина е запо-вестъ, умирите се раіо! крвь за крвь нека иде.“ И да бы се синоваць кнежевъ и селяци увѣрили, да е Турчинъ заиста убиенъ, отворе врата они Турци и избаце Турчина на полъ. Онай што е турске конь водао утекао е у потокъ, како е прва пушка пукла у кући, а конь е пустио; другіе Турци бы може быти могли утећи. Селяци стишаю кнежева сыновца Николу, кои е хтео и оне друге Турке да убіе и одбію едногъ за другога, а оне друге турке испрате до Хава. Кадъ Хаџи-Руфимъ дочуе, да су кнезови у Вальву поапшени, а онъ нехтене бегати преко Саве, а лако е могао; него дође у Београдъ яви се кодъ владике Леонтія, а Леонтіе ніе смео га сакрити, него яви Аганліи, овай пошлѣ момке те Хаџи-Руфима увате и на варошь капіи посѣку, и после варошани измоле и саране га водъ цркве. То е было после на неделю дана, кадъ су кнезови изсечени у Вальву.

(продуженіе слѣдує.)

ПОДГРЪВЦИ

Трогательный поступакъ любви пуногъ пожертвованія птице едне за свое птичице.

У едномъ месту породи се ватра, коя за кратко време осамъ кућа и више зграда плѣну пламена преда, докъ е едва едномъ ревностнимъ жительма за рукомъ испало, да опустошителанъ элементъ тай надвладаю. У авліи едной одъ ти погорелы кућа налазаше се птичье едно гнѣ-

здо на шльивовомъ дрвету, кое е башъ близу ватре ста-ало. Ватра поплави све околостоеће воћке; и само е лишће шльиве оне, на комъ се гнездо налазило, одчасти већъ изгорело было; али женка финка, упркосъ загушу-юлемъ диму и великомъ множеству людій, кои су се исподъ воћке те са довученимъ за гашенъ ватре шмрковима лармаюћи занимали, неостави птичице свое, него іоштъ да бы ій сачувала одъ смрти, собственимъ своимъ тѣломъ покриваше ій за читавы шесть сатій; докъ се ватра нестиша и димъ непреста, па онда ій текъ на магновеніе едно остави, да имъ нужно препитаніе набави.

Неколико речій, коима е свештеникъ еданъ новорођеногъ човека при крштению поздравіо: Чедо мое! Ты плачући дође на овай светъ, а сви кои те окружаваю, смею се. Старай се да тако поживишь, да се одавде са смеіомъ разстанешь, а да сви, кои те окружавали буду плачу.

Црвено и плаво млеко. Млекарица една, коя е изъ да-на у данъ повише кантій млека на колима у варошь Н. на продаю доносила, имала е обичай увекъ на краю варо-ши найпре се свратити у малу гостіоницу едну и ту се съ доручкомъ снабдѣти, па текъ за тимъ трговини сво-іой приступити, оставляюћи увекъ коня и кола безъ я-какваго надзирања. То примѣти шальивчина еданъ, па се еданпутъ поше на кола, отвори канте па у едне алкер-мезъ а у друге одъ любичице сока успе, позатвора о-петъ канте и удали се, оставивши ій судбини нѣовой. Млекарица о учинѣномъ овомъ боядисаню ніе ни пред-чувствованя имала. Кадъ дође у варошь и стане на свое место на піяцы, почне сазивати мимопролазеће служав-ке и млеко имъ точити. Али се люто ужасне и упрепа-сти кадъ изъ прве канте потече прекрасне ружичне млеко. Отвори одма другу канту а изъ ове опетъ поле-ти прелепе плаве бое млеко. Можемо себи лако пред-ставити праску и вику, кою е млекарица ова, као членъ пилярничкогъ друштва, подигла. Затимъ е млеко одма на пробу стављено и доказало се, да е сладко и вкусно али да и прятанъ мирисъ имаде.

ДОМАЊЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

С Р Б И Я.

† Београдъ 18. Апр. Ючерашній концертъ г. Корнелія Станковића изпао е на общіе задовольство изабране публике, и свакій е бью усхищенъ. Особито су се домале србске песме у вариэціе састављене, одъ кои надвисила е све друге, песма: „Што се боре мысли мое“ у којой е г. Корнеліе Станковићъ развіо найвећу свою вештину и чистый народный вкусъ; за чудо е было, да у тако млогимъ вариэцама свуда се могла познати тема исте песме. — Комадь Вилумерса „Еданъ летнй даній у Норвежкой“ свиранъ е са особитомъ вѣштиномъ и лакошћу. У последнѣмъ импровизированомъ „Потпури“ имали смо прилику дивити се лепымъ прелазцима и вкусномъ сло-гу. Г. Стеф. Теодоровићъ живописаць изъ пріятельства према концертодавцу певао е выше србски и едну немачку песму. Другій и последній концертъ быће у Не-делю 22. Апр. опетъ у сали кодъ „Србске круне“ и на истомъ има ће доброту „београдско друштво певача“ пра-ћено инструменталномъ музикомъ овдашњи гимназіяльнй ученика музике, участвовать. На томъ концерту деклами-раће такође и г. Д. И. Павловићъ довршеный спѣвъ:

„Попара“ Половину чистогъ прихода опредѣлио е концертода-ваць фонду ововарошке болнице. Програмъ пакъ тога кон-церта видиће се у объявй особито печатаной.

Т У Р С К А.

Изъ Марселя телеграфираю намъ подъ 11. Априломъ, да е лађа „Еуфратъ“ стигла изъ Цариграда съ вѣстима кое допиру до 3. Априла. — Тога дава (3. Апр.) прошле су крозь Боспоръ безъ приставня французске ратне ла-ђе: „Ваграмъ“, „Дипере“, „Бна“, „Могадоръ“, „Сиренъ“, „Шарлманъ“, „Наваринъ“, „Ренъ Бланшь“, „Юпитеръ“, „Маренго“ и „Тенаръ“ на коима су были полкови: 10., 57., 61., и 85. и одуштени французски войници одъ по-писне класе 1848. год. Сва ова войска враћа се съ Кри-ма натрагъ у Француску. — А и сардинска войска по-чела е по вѣстима изъ Крима одъ 29. Марта оданде од-лазати. — У Евпаторіи стануе садъ само коняничкій кор-пусъ ѱенерала д. Алонвила и артилѣрія. — 95. францу-скій полкъ изишао е изъ Кинбурна, а исто тако и тур-ска войска изъ Мингреліе. — Француско одѣленъ флоте подъ адмираломъ Трехуаромъ има поћи 3. Априла изъ

Цариграда у Кривъ, да тамошню войску на море навезе. — Француско посланство объявило е конечно отварањ руски пристаништа. — Сардинска болница у Цариграду сасвимъ е изгорела, а исто тако и пребывалиште адмирала Грая. Уобщте се мисли да е овај пожаръ злонамерно произишао.

ПОЛИТИЧНИЙ ПРЕГЛЕДЪ.

„Дрезднеръ Журналъ“ доноси намъ по гласу английскѣ листовъ читавъ слогу уговора мира, кои е, као што „Мониторъ“ званично явля, другога дана Ускрса (16 Апр.) у Паризу заедно са додатцима и дотичнимъ протоколима обнародованъ, почемъ е найпре, и то првога дана Ускрса, ратифициранъ. Уговоръ мира гласи овако:

„Чланакъ 1. Одъ дана, кадъ се поизменяю потврђеня овога уговора, вечито ће живити у миру и пріятельству съ єдне стране Нѣова Величества царъ французскій, краљица английска, краљ сардинскій и султанъ, а съ друге стране Нѣгово Величество царъ сверускій, а тако и нѣови наслѣдници и потомци, државе нѣове и дотични поданици.

Чланакъ 2. Будући да е међу поменутимъ Величествама срећно потврђенъ миръ, то ће се обадве стране повући са земаля, за време рата освоєны или и заузеты. Нарочитимъ уговорима одредиће се начинъ, на кои се има повући войска; а войска се има повући што е годъ пре могуће.

Чланакъ 3. Нѣгово Величество, царъ сверускій, обвезуе се вратити Нѣговоме Величеству султану варошъ и градъ Карсъ, а тако и друге точке землѣ отоманске, коє се садъ налазе у рукама руски войска.

Чланакъ 4. Нѣова Величества царъ французскій, краљица английска, краљ сардинскій и султанъ обвезую се Нѣговоме Величеству цару сверускоме вратити вароши и пристаништа севастопольско, балаклавско, каминско, евпаторско, крчко, еникалско и сухумкалско и све друге точки, коє войска нѣова има у рукама.

Чланакъ 5. Нѣова Величества царъ французскій, краљица английска, царъ сверускій, краљ сардинскій и султанъ сасвимъ праштаю онима своимъ поданицима, кои су како му драго у ратнимъ догађаима участвовали за стваръ мира, те су имъ се можда замерици. — При томе се изречно уговара, да се то праштанъ односи на оне поданике сваке ратујуће силе, кои су за време рата остали у служби кодъ друге ратујуће силе.

Чланакъ 6. Кои су у рату заробљени, одма ће се вратити одъ обадве стране.

Чланакъ 7. Нѣгово Величество царъ французскій, Нѣгово Величество царъ аустрийскій, Нѣво Величество краљица английска, Нѣгово Величе-

ство краљ прайскій, Нѣгово Величество царъ сверускій и Нѣгово Величество краљ сардинскій проглашую високу Порту за участницъ користий явного права и европскога согласія. Нѣова Величества обећаваю, сваки одъ своє стране, почитовати независность и земаљску целокупность отоманскога царства, и заєднички ємствую за строго паженъ на то обећанъ, и зато ће сваки поступаѣ, кои бы дирао у нѣга, сматрати као пытанъ обштега тицаня.

Чланакъ 8. Ако бы се између високе Порте и коє уговарајуће силе догодило какво неспоразумленъ, коє бы опасно было обстанку нѣовы одношая, то ће висока Порта и свака таква сила, пре него што се лате силе, друге уговарајуће стране поставити у станъ, да могу ту крайность предупредити, посредуюћи умешавши се.

Чланакъ 9. Пошто е Нѣгово Величество султанъ, єднако бринући се о благу свои поданика, издао ферманъ, кои имъ свима, безъ разлике вере и народности, поправля станъ, те освештава племените нѣгове намере о християнскимъ поданицима нѣвога царства; и пошто онъ жели дати у томе погледу новъ доказъ свои намера: то е заключіо уговарајућимъ силама саобщити поменутый ферманъ, кои се онъ самъ одъ себе нашао побуђенъ издати по вољи своіой суверенской.

Уговарајуће силе признаю важность тога саобщеня. Одъ себе се пакъ разуме, да то саобщтенъ неможе ни у коме случаю дати поменутимъ силама право, было све заєдно или и по єдна мешати се Нѣговоме Величеству султану у одношає спрамъ поданика нѣовы и у унутрашнѣ управлѣнъ царствомъ.

Чланакъ 10. Уговоръ одъ 1. Юлія 1841. год., кои одржава стара правила отоманскога царства о затвору мореуза Боспора и Дарданела, по заєдничкомъ споразумленю прераћенъ е.

Актъ, кои е између уговарајући страна у томе погледу и сходно томе начелу заключенъ, есте и остає приключенъ садашнѣмъ уговору, и имаће исту силу и исту важность, као и да е савъ у нѣга узетъ.

Чланакъ 11. Црно е море неутралисано: Трговачкой морской сили свію народа отворене су воде нѣгове и пристаништа, а формално и вечито закраћене убойнимъ заставама како поморски држава, тако и други сила, изузимајући случає, назначене у чланцима 14. и 19.

Чланакъ 12. Слободна одъ свакогъ ограниченія, трговина ће у пристаништима и водама црнога мора бити подчинѣна само санитарскимъ, царинскимъ и полицајнимъ уредбама, које ће се саставити у духу, који је наклонѣнъ развитку трговачки трансакціја. — Да би се трговачкимъ и морскимъ интересима своју народа дала жељасна сигурностъ, Русија ће и висока Порта конзулима дати приступа у сва своја пристаништа на обали црнога мора, сходно начелима међународногъ права.

Чланакъ 13. Почемъ в црно море, као што 11. чланакъ гласи, неутралисано, то је обстанакъ и подизанѣ војны морски оружница на нѣговој обали безъ нужде и цѣли. Съ тога Нѣгово Величество царъ сверускій и Нѣгово царско Величество султанъ обвезую се неподизати и недржати на тој обали никаквы војны морски оружница.

Чланакъ 14. Будући да су Нѣова Величества царъ сверускій и султанъ заключили уговоръ, којимъ одређую ячину и брой лаки, за службу свои прибрежія нужны лађа, које ће они на црномъ мору држати: то је тај уговоръ придоданъ уговору садашњимъ, и имаће ону исту силу и ону исту важностъ, као кадъ бы и у самоме уговору было. Онъ се безъ пристапка сила, које су овај уговоръ подписале, не може ни поништити ни преиначити.

Чланакъ 15. Будући да актъ бечкога конгреса поставља начела, којима се уређује пловитба на онимъ рекама, које више држава раздвајю или просецаю: то су уговарајуће силе утврдиле, да се ова начела за унапредакъ исто тако и на Дунавъ и нѣгова ушћа односе. Оне изјавлюю да ова одредба унапредакъ еданъ део јавногъ европскогъ права сачинява, и ставляю е подъ свое емство.

Пловитба на Дунаву не може се никаквомъ ограничењу ни плаћаню подчинити, које небы изречно напоменуто было одредбама, садржанимъ у иижестављнимъ чланцима. Зато се неће никаква царина искати за само пловенѣ по реци, као ни за еспапъ, који се на лађи налази. Полицајне и карантинске уредбе за сигурностъ држава, које ова река раздвај или просеца, тако ће се саставити, како да се обртай лађа колико се болѣ може подпомогне. Осимъ овы уредба неће се никаква друга сметня, па ма кога рода она была, слободной пловитби на путъ ставляти.

Чланакъ 16. Да би се одредбе предидућегъ чланка оствариле, одредиће се комисія, у којој

ће Француска, Аустрија, Енглеска, Прайска, Русија, Сардинія и Турска по едногъ заступника имати, да све оно извиди и изврши што е нужно, да се, починуюћи одъ Исакче, ушћа дунавска, а тако и краєви мора, съ њима граничећегъ се одъ песка и своју други сметня ослободе, како да се ова часть реке и поменути краєви морски у најболѣмъ станю за пловитбу налазе.

Да би се трошкови овога посла подмирили и подигле зграде, које су за безбѣдностъ и олакшанѣ пловитбе на ушћима дунавскимъ нужне, плаћаће се нека царина, коју ће комисія вишиномъ гласова одредити, али подъ тимъ изречнимъ условіемъ, да се у овомъ одношеню као и у свима осталима, са заставама своју народа по начелу савршене еднакости поступи.

Чланакъ 17. Наименоваће се комисія, у којој ће бити по еданъ посланикъ аустрійскій, баварскій, турскій и виртембержкій, којима ће се придружити и комисари три подунавска княжества, кои ће поставленѣ имати Порта одобрити. Та комисія, која ће бити трајућа, израдиће 1) уредбу речну, пловитбену и полицајну; 2) уклониће ограничења, па макаръ каква была, која се јошть одупиру употребленю одредба бечкога уговора на Дунавъ; 3) наредиће и даће урадити послове, кои су нужни на свему течаю реке; и 4) пошто престане комисія европска, бдиће надъ одржанѣмъ пловитбе на дунавскимъ ушћима и съ њима граничећимъ се частима мора.

Чланакъ 18. Примѣтити се има, да европска комисія има за две године дана решити свой задатакъ, а речна комисія свое послове, назначене у предидућемъ чланку подъ 1) и 2). Силе, саединѣне на конференцији и подписане на уговору, кадъ о томе буду извештене и увере се, разрешиће европску комисію, а остајућа речна комисія добиће исту власть, коју е донде имала европска комисія.

Чланакъ 19. Да би се осигурало извршиванѣ правила, која су заедничкимъ споразумленѣмъ и по гореназначенимъ начелима положена, свака ће уговарајућа сила имати право у свако доба држати на дунавскимъ ушћима по две лаке лађе.

Чланакъ 20. Ради промене варошій, пристаништа и предѣла, назначены у 4. чланку овогъ уговора, и болѣгъ ради осигурања пловитбе на Дунаву, Нѣгово Величество царъ сверускій пристае, да му се поправи граница у Бесарабији. Нова ће граница на црномъ мору починити за 1

километеръ западно одъ езера Бурне Соле, па отвѣсно (перпендикуларно) допирати до друма алерманскогъ, тимъ друмомъ ићи до Траянова Дола, јужно покрај Болграда проћи, дужъ реке Јлпука пети се до брда Сарапика, и престаяти у Каматори на Пругу Одъ тога места, па узъ воду, неће се менјати стара граница између рускогъ и турскогъ царства. Одасланици уговарајући сила одредиће подробности нове границе.

Чланакъ 21. Земља, која се одвои одъ Русије, додаће се княжеству Молдавіи подъ суверенствомъ високе Порте.

Жителѣи те земљѣ уживаће она иста права и повластице, која су осигурана княжествима, и моћи ће крозъ три године на друго место преселити се, при чему могу слободно расположити своимъ иманѣмъ.

Чланакъ 22. Княжества Влашка и Молдавія и у напредакъ ће подъ суверенствомъ портинимъ а емствомъ уговарајући сила уживати повластице и слободу, које имаю. Никоя емствуюћа сила неће имъ сама бити покровитељ. Неће се дати никакво особито право, мешати имъ се у унутрашнѣ послове.

Чланакъ 23. Висока Порта обвезуе се одржати поменутиѣмъ княжествима управу независну и народну, а тако и подпуну слободу у вери, законодавству, трговини и пловитби. Закони и установе, које садъ постоје, прерадиће се. Да бы се имало савршено споразумленѣ у томе прерађењу, нарочита ће се комисија, о које саставу споразумеће се високе уговарајуће силе, неодложно скупити у Букурешту са комисиомъ високе Порте.

Та комисија имаће известити се о садашнѣмъ стану княжества' и предложити основе будућегъ његовогъ устроєня.

Чланакъ 24. Његово Величество султанъ обѣћава, да ће одма у свакој одъ ове две области сазвати диванъ, тако састављенъ, да интересе своју редова друштва најточнѣ заступи. Ови се дивани позиваю да желѣ народа о коначномъ уређењу княжества' изјаве.

Еднимъ наставленѣмъ конгреса уредиће се одношан комисије справъ тѣмъ дивана.

Чланакъ 25. Гледајући на мишленѣ, одъ стране оба два дивана изјављено, комисија ће резултатъ свога посла садашнѣмъ засѣдавану конференцији неодложно доставити. Коначно споразумленѣ са суверенскомъ силомъ освештаће се уговоромъ, који ће се заключити у Паризу између високи

уговарајући страна; а еднимъ хатишерифомъ сходно одредбама тога уговора коначно ће се устроити те области, које ће у напредакъ стајати подъ обштимъ емствомъ сила подписуюћи се.

Чланакъ 26. Уговорено е, да у княжествама наоружана народна сила буде, која ће се за ту цѣль уредити, да безбедность у унутрашности и на граници одржи. Изванредне одбранителне мере, које бы княжества са согласіемъ високе Порте предузела, да свако стране нападанѣ одбию, неће се моћи ни у чему ограничити.

Чланакъ 27. Кадъ што унутрашнѣмъ миру княжества' прети или га у опасность доводи, онда ће се висока Порта са осталимъ уговарајућимъ силама споразумети о мерама, које се за одржанѣ или повратакъ законогъ поредка предузети имаю. Оружаногъ посредованя не може никако бити безъ предходногъ договора ови сила.

Чланакъ 28. Княжество Србія зависиће и у напредакъ одъ високе Порте, сходно царскимъ хатишерифима, кои ићна, одсадъ подъ обштимъ емствомъ сила' стојећа права и повластице опредѣљаваю. У слѣдству тога ово княжество задржаће своју независну и народну управу, као и подпуну слободу вере, законодавства, трговине и пловитбе.

Чланакъ 29. Право високе Порте, држати гарнизонъ, остае као што е прѣдшнѣмъ одредбама утврђено. У Србіи не може бити никаквогъ оружаногъ посредованя безъ предходногъ сагласія високи уговарајући сила.

Чланакъ 30. Његово Величество царъ рускій и Његово Величество султанъ задржаће станѣ свои притяжанія у Ази у оной целокупности, која е пре овога рата законо постојала. Да бы се свака поместна распра предупредила, утврдиће се, а ако нужно буде и поправити граница, но тако, да отуда nebude никакве штете ни за едну ни за другу страну. За ту ће цѣль, пошто се дипломатски одношан поврате, изићи на лице места мешовита комисија, састојећа се изъ два комисара руска, два комисара отоманска, едного комисара францускогъ и едного енглескогъ. Она има посао свой свршити за осамъ месецѣи одъ дана, кадъ се поизменяю потврђеня садашнѣгъ уговора.

Чланакъ 31. Са земљѣ — које су войскама Његовы Величества цара францускога, цара ау-

стрийскога, краљице енглеске и краља сардинскога за време рата заузете по уговорима, закљученимъ 28. Фебр. 1854. између Француске, Енглеске и високе Порте, далъ 2. Юнија исте године између Аустрије и високе Порте, и 3. Марта 1855. између Сардиніе и високе Порте — поменуће ће войске, пошто се поизменяю потврђења садашњегъ уговора, што е годъ пре могуће повући се. Рокови и начини, на кое се то има извршити, особито ће уговорити висока Порта и силе, кои войске заузимаю нѣну земљу.

Чланакъ 32. Докле се уговори или споразумљена, која су пре рата постојала између ратујући сила, непренове или и новимъ актама незамене, извозна ће и увозна трговина узаймно постојати по правилама, која су владала пре рата, и са поданицима нѣовимъ поступаће се у свима другимъ пословима као што се поступа са народима, којима се највише повлађуе.

Чланакъ 33. Уговоръ, кои е у данашњи данъ између Нѣовы Величества цара францускога и краљице енглеске, а съ друге стране Нѣовога Величества цара сверускога закљученъ о аландскимъ островима, есте и остае прикљученъ садашњемъ уговору, и имаће исту силу и важность, као да е и саставна часть нѣгова.

Чланакъ 34. Садашњи уговоръ потврдиће се и потврђења поизменяће се у Паризу крозъ четири неделъ, а ако може бити и пре.

„Накнадный а привременый чланакъ.“

Условія уговора, данасъ подписанога о моуреузима, неће се распростраити на убойне лађе.

кое ће ратујуће силе употребити да моремъ повуку войску изъ предѣла, кое она заузима; али не та условія одма подпуно вредити, чимъ се сврши повлаченъ.“

Болѣга ради верованя дотични су се пуномоћници на нѣга подписали и ударили су печате свакой свога грба.“

Изъ Париза пишу „Ле нору“ подъ 10. Априломъ: Страна посланства разаслала су данасъ своимъ правительству препись одъ 23. конференціалны протокола свію 23 сѣдница. Ова 23. протокола износе одъ прилике 1000 четвртвы страна. Одтудъ се види, да ће обнародованъ исты у „Монитеру“ знаменитый просторъ заузимати. Ови протоколи быће по свой прилици много занимљиви, но што светъ мисли, и моћиће имати на европску политику великий уливъ; коега слѣдства быће одъ превелике важности.

ТЕЛЕГРАФСКЕ ДЕПЕШЕ.

Изъ Петробурта являю, да е князь Горчаковъ, бывший рускій посланикъ при бечкоме двору, зацело поставленъ за министра Иностранны Дѣла на мѣсто Неселроде.

У Паризу 14. Априла. Француски листови нису препечатали слога уговора мира, кои су донели енглески листови. Они сирѣчь очекую подпуно обявленъ одъ стране „Монитера.“

— У Лондону 14. Априла. У ючерашньої ноћной сѣдници долнѣга дома порицао е лордъ Палмерстонъ разнешеный гласъ, да е 10.000 войника послано у Канаду; само 4000 войника одлазе у енглеску сѣверну Америку.

Збогъ тридневнога празника Воскресенія Шуладинка у прошастый Вторникъ не могла и зићи.

О Г Л А С И.

Стецишта се отвараю:

При Суду Окр Алексиначкога надъ целимъ иманѣмъ пок. Станка Янковића изъ Алексинца, до 30. Априла.

Продаваће се на Лицитаціи:

1. У Бистрици, Окр. Пожаревачк. различна непокретна добра Гае Томашевића, 26. 27. и 28. Априла.

2. У Параћину Окр. Ђупр. различна непокретна добра Панте Нешаћа изъ Параћина, 23. 24. и 25. Априла.

5. У Београду у зданию Попечительства Внутр. Дѣла разный гвоздеый и дрвеный матеріалъ одъ развалны зданія правительствены, 21. Априла.

У Кладову, у срезу Ключкомъ, Окр. Краинскомъ држаће се лицитаціи 22. 23. и 24. Априла за зиданъ нове цркве одъ тврдога матеріала.

Даваће се лицитаціомъ подъ аренду на три године различна добра монастыра Благовѣштениъ кодъ Стргара, у Орудничк., 19. 20. и 21. Априла.

Умолявамъ г.г. скупитель предупсника на „Исторію Славенски Права“ да ми имена предупсника што пре послати изволе, како бы се при краю кнѣиге печатати могла. У Београду 20. Марта 1856.

Др. Никола Крстићъ
Професоръ.

У кући г. Алексе Симића на Сави остае еданъ празанъ дућанъ одъ идућегъ Ђурђева-дна; кои бы га имао волю подъ кирию узети, нека се ради погодбе прияви у кући г. Алексе Симића. (3—3)

(3—3) Подписаный имаюћи овде свою собствену ледерницу, која врло на згодномъ месту край воде у Савамали лежи, а къ томе и алата и свію потреба за 20 момака имаде, — жели исту ледерницу подъ аренду дати; зато свакога, кои бы ю као такову добро снабдѣвену подъ кирию узети желіо, овимъ позива, да му се погодбе ради приявити изволи. Условія ће быти повольна. Исто тако и продао бы

е изъ слободне руке, ако бы іой се муштерія появила.

М. Даниловићъ.
Княж. Абул.

Кнѣижара В. Валожића има на продаю: Грбови србски земаля и династія, 4. гр. Machats französische Grammatik 24. гр. Damen-Conversations-Lexicon у прв. кожу везанъ и са златомъ изшар 6 частій лѣло повезаны 96. гр. Ollendorf französische Grammatik са ключомъ 31 гр. Протоколи одъ финне артие лѣло шпартани. (3—3)

Долеподписаный обзнаюемо свима купцима као београђанима тако и у внутрениости Србіе, а тако и онима кои по вашарима у Турекой еспапъ Шамскій изъ друге руке узимаю, да такови еспапъ могу кодъ насъ добити, ербо смо изъ мѣста Шамски еспапъ као *kurabie, шамалаце кутниѣ* и т. д. донели, што се у фабрткама Дамаску у Азії израђуе, и унапредакъ ћемо непрестано доносити. — Зато свакога купца учтиво позивамо, кои има волю узети таковога еспапа како на квантумъ тако и на комадъ, и то најевтиніомъ ценомъ. (2—3)

Браћа Михайловићи Боди.